

Älvdalens kommun
Älvdaelien tjielte

Samlad vård och omsorg i norra Älvdalens kommun

För att säkerställa god omsorg av äldre

Älvdalen; rev 1 2023-08-10, rev 2 2024-02-26

Mikko Talala & Maria Särnblad, förvaltningschef Vård- och omsorgsförvaltningen

Gunilla Anklew, enhetschef för Särna och Idre särskilda boenden

Kristian Koivumäki, ekonomichef

Innehåll

1. Bakgrund	3
1.1. Antal brukare	4
1.2. Befolkningsprognos för 80+ åringar	5
2. Kapacitet	6
2.1. Kompetens.....	6
2.2. Lokaler	7
3. Andra berörda verksamheter	7
3.1. Hemtjänst och trygghetslägenheter.....	7
3.2. Dagverksamhet.....	7
3.3. Mat- och livsmedelshantering.....	7
3.4. Regionen.....	8
3.5. Fritid	8
4. Alternativen	9
4.1. Kompetens.....	9
4.2. Sammanfattning.....	9
4.3. All särskilt boende i Idre + nya trygghetslägenheter.....	10
4.4. Allt särskilt boende i Idre.....	10
4.5. Bygga nytt särskilt boende i norra Älvdalens kommun.....	10
4.6. Köpa särskilt boende i Särna	11
4.7. Fortsätta hyra Särna	11
5. Skicket på Särna äldreboende	11
6. Slutsatser och förslag	12

1. Bakgrund

Älvdalens kommun står inför en demografisk utmaning och befolkningsprognosen visar på ett ökande antal och andel äldre invånare, vilket innebär en utmaning för kommunens uppdrag att tillhandahålla en god vård och omsorg om de äldre.

För närvarande finns en kompetensutmaning i att säkerställa tillräcklig personal för att bemanna två separata äldreboenden i norra Älvdalens kommun. Dessutom finns svårigheter inom hemtjänsten med att rekrytera till det ökade behovet av personal.

Kommunen ser därför ett behov av att samarbeta och samverka mellan olika enheter inom framför allt äldreomsorgen, vilket för närvarande är utmanande med flera små enheter på olika orter. Långsiktigt behöver kommunen samordna och centralisera sina resurser för att i slutändan ha möjlighet till att erbjuda en god vård och omsorg och minska sårbarheten som uppstår redan idag med kompetensbrist.

Precis som övriga kommunsverige har Älvdalens kommun stora ekonomiska utmaningar framöver, inte minst med anledning av de demografiska förändringarna.

Kommunkoncernen har ett hyresavtal som upphör sista mars 2024 för hela lokalen där det särskilda boendet i Särna bedrivs. Efter det är kostnadsutvecklingen osäker. Hyresvärden föreslår en höjd hyra med omkring 50 % samt att el och vatten inte skall ingå i hyran som idag.

Lokalkostnaderna inom äldreomsorgen i Idre och Särna är redan idag i nivå med Furuvägen och Tallbacken, men med betydligt färre brukare. Utöver detta finns omfattande underhållsbehov främst i lokalerna i Särna för att kunna bedriva ändamålsenlig verksamhet.

Idag hyr kommunkoncernen endast två verksamhetslokaler, varav Furuvägens särskilda boende köps av koncernen 2024. Kommunen behöver ta ställning till frågan om hur äldreomsorgen ska drivas i norra kommundelen och med det om just Särna särskilda boende skall fortsätta hyras även i framtiden?

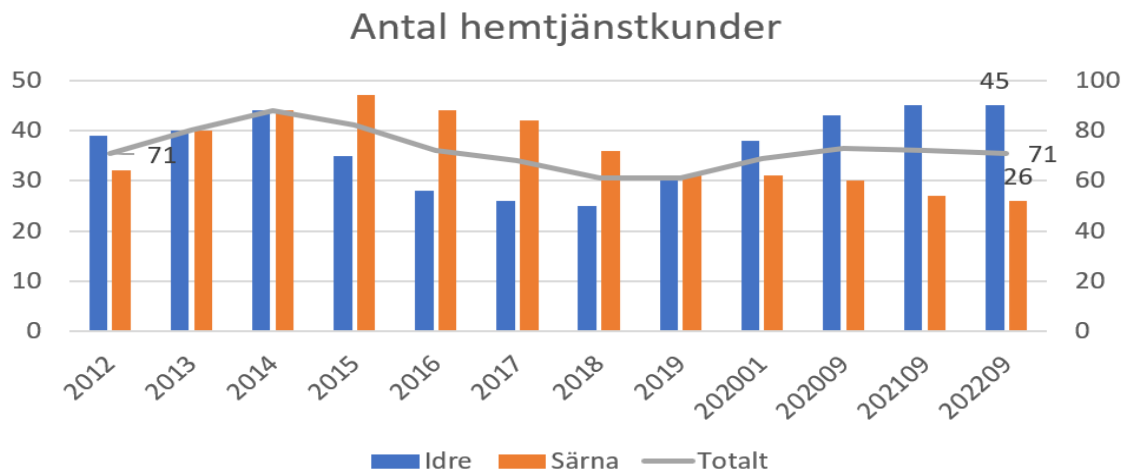
Idag uppgår hyreskostnaden för det särskilda boendet i Särna till 5,4 mkr/år, till det till kommer cirka 0,4 mkr för simhallen och 0,4 mkr för köket, dvs totalt 6,2 mkr/år. Som jämförelse kostar Tallbacken 8,4 mkr (inklusive köket och trygghetslägenheter), Furuvägen 5 mkr/år och Solängsgården 3,8 mkr/år (inklusive kök och trygghetslägenheternas hyra samt grundskolans kostnad).

Nedan redogörs för hyreskostnad samt hyresintäkter, inkluderat i nettokostnaden är också kommunens momsavdrag samt eventuella kostnader utöver hyra.

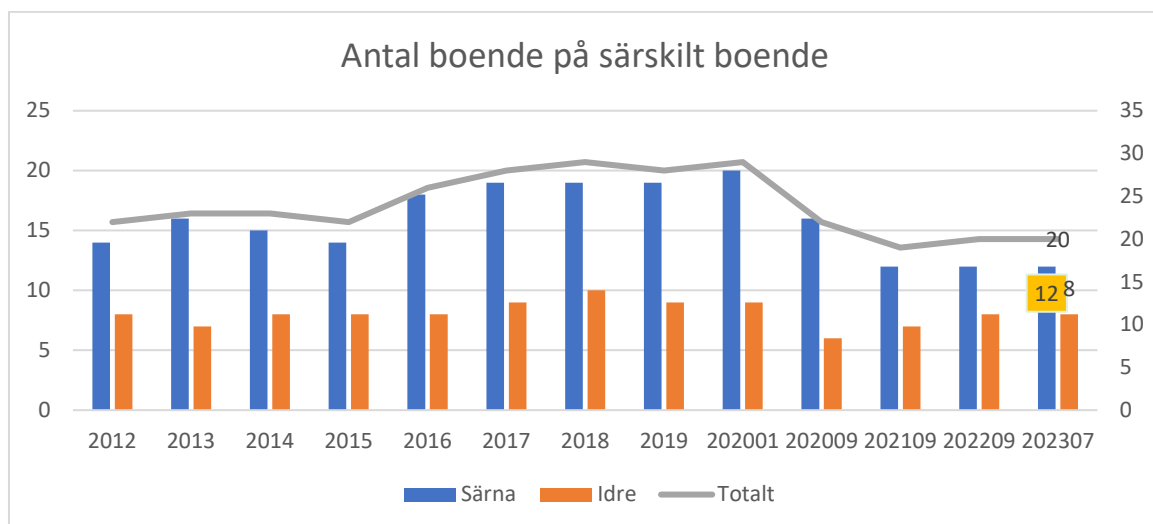
Boende (mkr)	Hyresintäkter	Hyreskostnad	Nettokostnad
Tallbacken	3,7	8,4	3,4
Varav trygghetslägenheter	0,8	1,7	0,6
Furuvägen	1,9	5,0	2,4
Särna Säbo (inkl simhall)	0,7	6,2	4,5
Solängsgården	1,4	3,8	2,0
Varav trygghetslägenheter	0,9	2,4	1,1
TOTALT	7,7	23,4	12,4

1.1. Antal brukare

Under några år före pandemin minskade antalet hemtjänstkunder i norr, men har sedan stabiliserat sig på en högre nivå omkring 70 personer. Under 2016-2019 ökade antalet boende på särskilt boende, men sjönk sedan under pandemin. På riksnivå har trenden under 2000-talet varit att färre och färre bor på särskilt boende, trots fler äldre.

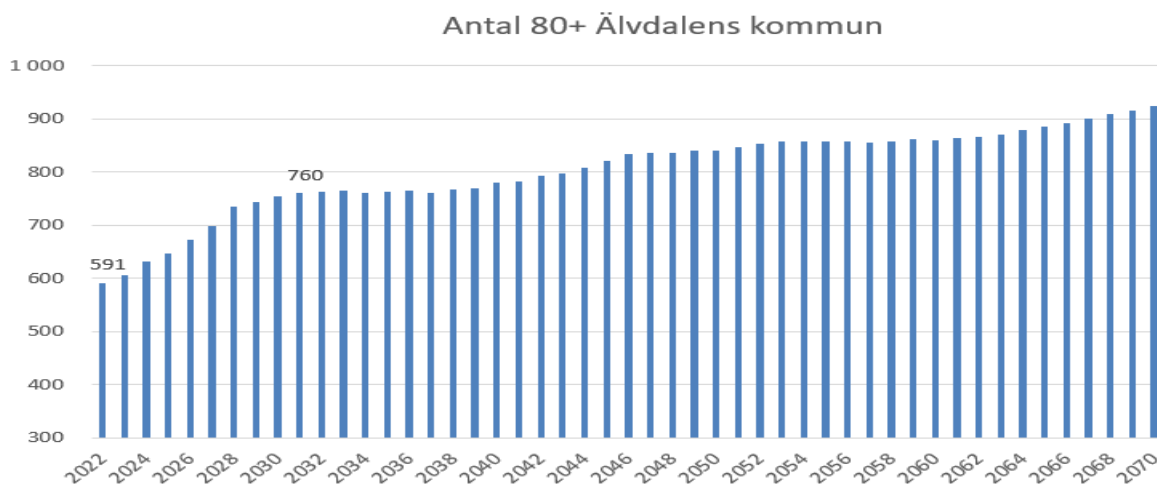
Behovet av boendeplatser inom särskilt boende i norr är idag omkring 20-25 stycken, vilket är en kraftig minskning jämfört med åren före pandemin när antalet boende var runt 30 stycken. Någon större förändring syns inte i Idre, utan endast i Särna. I Särna finns demensavdelningen för idag sju personer, dessa ingår i antalet som räknas in i Särnas särskilda boende.

I ovan ingår INTE två stycken korttidsplatser i norr (Särna) och en nära vårdplats (näva).

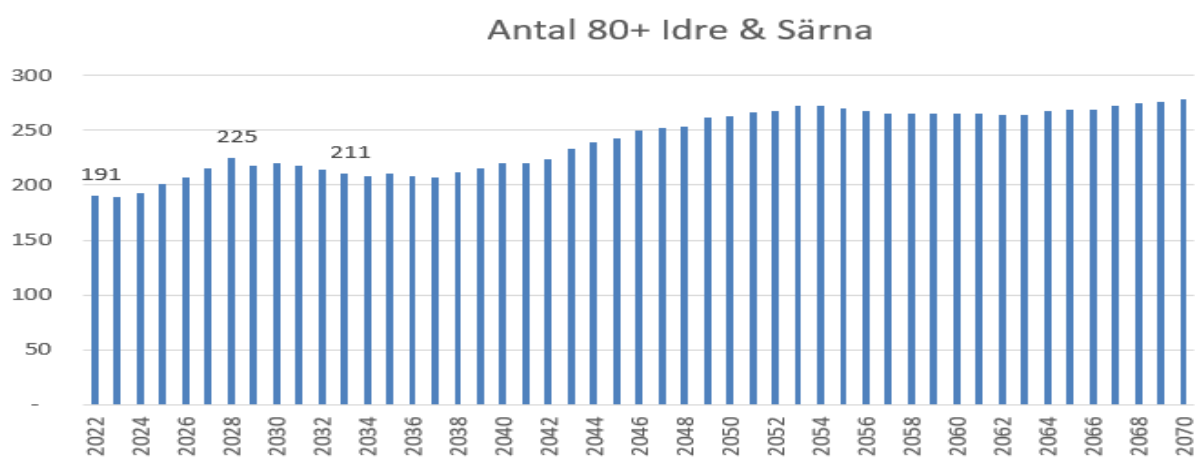
1.2. Befolkningsprognos för 80+ åringar

I Älvdalens kommun precis som i övriga Sverige kommer antalet och andelen äldre att öka. Ökningen mellan 2022 och 2031 förväntas uppgå till 29 %. Cirka 11 % av de över 80+ år i Älvdalens kommun bor på särskilt boende. Detta skulle utifrån en ökning med 169 individer på kommuninvånare innebära att 19 stycken fler boende på särskilt boende fram till 2031

Ökningen av antalet äldre i Särna och Idre är något lägre än i södra Älvdalen och riket. Ökningen fram till toppnivå 225 som förväntas nå 2028 motsvarar 18 % och 34 individer. Efter detta minskar antalet fram till 2040-talet för att därefter stabiliseras på en permanent högre nivå.

En ökning med 18 % motsvarar cirka fyra stycken fler boende jämfört med idag, dvs omkring 25 stycken boende i norr.

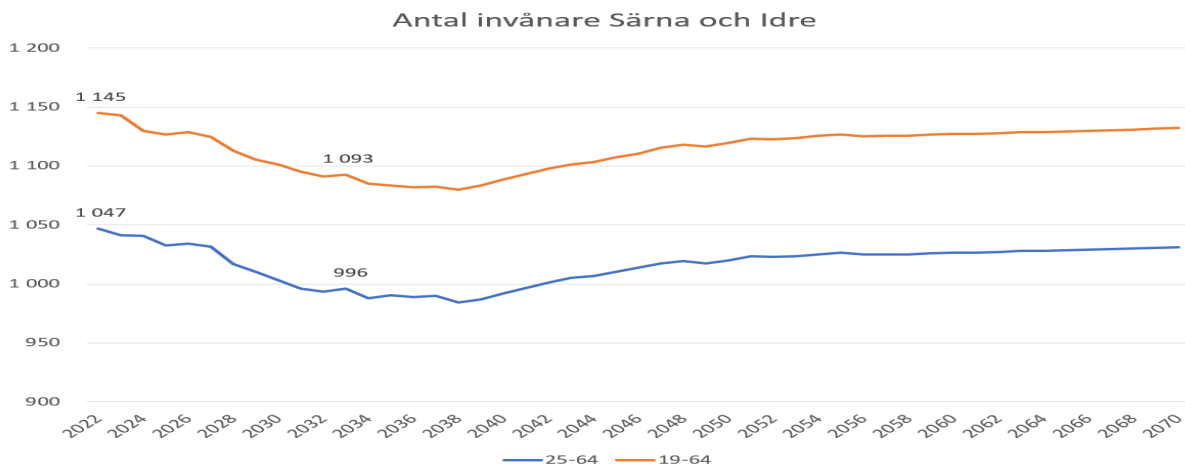

Hur stor andel av de över 80 år som bor på särskilt boende i framtiden är svårt att veta. I Älvdalens kommun bodde 17 % på särskilt boende i början av 2000-talet, till 2010-talet hade detta sjunkit till cirka 12 % och minskade sedan med 1 procentenhet under pandemin. Bland de i åldern 65-79 har minskningen varit från 3 % till omkring 1,4 %.

På riksnivå bor 10 % av de över 80 år på särskilt boende, skulle Särna och Idre nå samma andel inom 5 år så ökar antalet boende på särskilt boende med endast tre individer.

2. Kapacitet

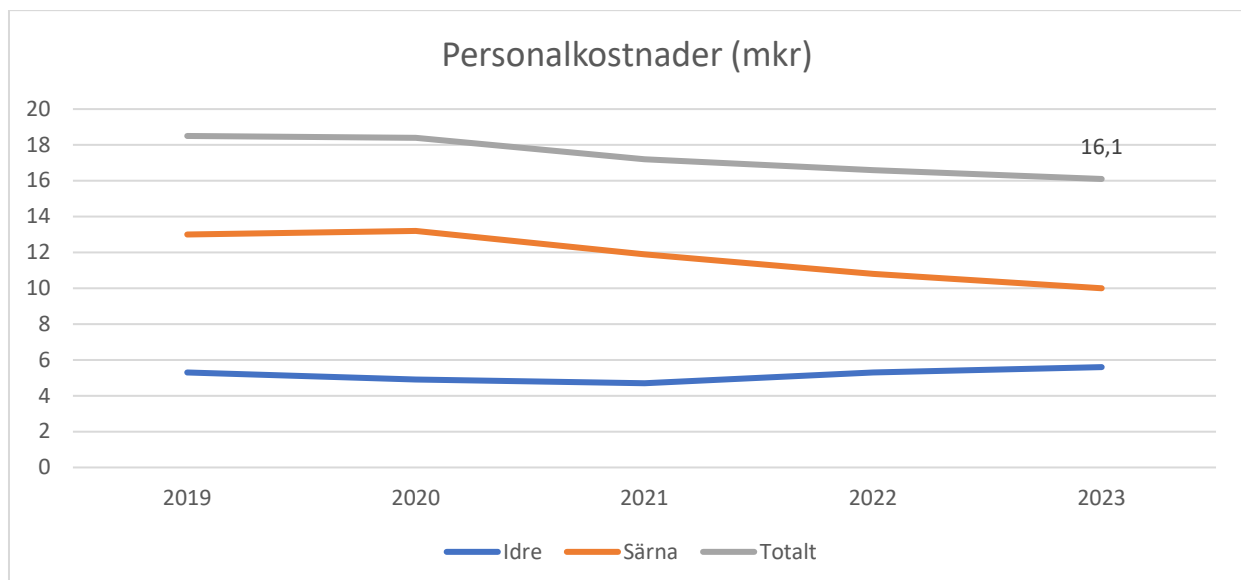
2.1. Kompetens

Diagrammet ovan visar antalet i arbetsför ålder i grupperna 25-64 respektive 19-64 år.

Prognosen kan vara optimistisk då den utgår ifrån senaste årens befolkningsutveckling som för Särnas del varit väldigt gynnsam då befolkningen ökat med 82 personer under perioden 2018-2022 och beräknas öka med 136 personer till 2031. Detta trots 71 stycken fler döda än födda.

Om antalet på särskilt boende skall öka med 18 % och lika stor andel av invånare skall fortsätta arbeta inom äldreomsorgen så krävs ytterligare 189 stycken invånare i arbetsför ålder med rätt kompetens, utöver befolkningsprognosen. Där är det också värt att notera att det framför allt är yngre, dvs de i arbetsför ålder som flyttar.

Personalkostnaderna har sjunkit på senare år i takt med färre brukare, men kan inte sjunka så mycket mer med två olika boenden även om antalet brukare sjunkit snabbare än personalkostnaderna. Bland annat då det krävs en viss minibemanning på nätterna. Även utmaningen med att hitta personal gör att kostnaderna sjunker då det ibland går kort med personal, vilket påverkar såväl kvalitén i verksamheten som arbetsmiljön för personalen.

2.2. Lokaler

Kapacitet för antal boende per särskilt boende	Antal platser
Särna	21
Idre	8
Tot norr	29

Utöver ovan finns 20 stycken trygghetsboenden i Idre på Solängsgården samt sju stycken utanför. Av dessa 20 stycken är det omkring 19 stycken som används. De sju lägenheterna hyrs ut på ordinarie bostadsmarknad.

Utöver kommunal äldreomsorg bedrivs även regional hälso-sjukvård i lokalerna i Särna samt att det finns en simbassäng som kommunen driver.

Lokalerna är idag inte fullt ut ändamålsenliga i Särna och kommer kräva ombyggnation för både kommunen och regionen.

3. Andra berörda verksamheter

Utöver särskilt boende bedrivs annan verksamhet i lokalerna i båda Särna och Idre.

3.1. Hemtjänst och trygghetslägenheter

I Idre finns idag trygghetslägenheter i samma lokaler som särskilt boende. Om dessa rum skall användas för särskilt boende krävs vissa ombyggnationer av rummen.

Det skulle också krävas att de tidigare tänkta seniorboendena bredvid dagens särskilda boende görs om till trygghetslägenheter eller att man på annat sätt möter behovet av trygghetslägenheter.

För att klara det ökande behovet av vård och omsorg behöver kommunen undersöka möjligheten att införa andra boendeformer för hemtjänsten, såsom trygghetsboende eller seniorboende. Dessa alternativ kan avlasta trycket på både särskilda boendena och hemtjänsten. På så sätt ges våra invånare mer valfrihet att välja den vårdform som passar deras individuella behov bäst. Befintligt boende i Idre kan eventuellt nyttjas för ändamålet om beslut sker att bygga nytt särskilt boende, och på så vis avlasta hemtjänsten.

3.2. Dagverksamhet

Idag bedrivs dagverksamhet i norra Älvdalens kommun. Det är viktigt inför framtiden att den finns kvar för att kunna möjliggöra att dementa människorna klara vardagen hemma så länge som möjligt.

3.3. Mat- och livsmedelshantering

All mat till den kommunala verksamheten i Särna produceras idag på det särskilda boendet och skjutsas till skolan och förskolan i Särna. Men oavsett om maten lagas på skolan eller äldreboendet så krävs en ombyggnation av tillagningsköket.

Skulle all äldreomsorg lokaliseras till Idre så krävs en ökad kapacitet där, behovet skulle vara motsvarande vid omvänt resonemang. Bedömningen är att det på kort sikt är något lättare att öka kapaciteten i Särna där lokalerna är större.

Flera av kommunens kök har behov av ombyggnation och ett beslut behövs kring hur livsmedelshanteringen i norra Älvdalen skall gå till. Det är möjligt att tillaga all mat i södra Älvdalen och transportera till verksamheterna i norr.

Väljer kommunen att ha tillagningskök i norra Älvdalen, oavsett om det är på Buskoviuskolan, Särna särskilda boende, Solängsgården eller ett nytt särskilt boende så kommer det krävas om- eller nybyggnation. Med anledning av ombyggnationsbehovet är det sannolikt mest kostnadseffektivt med endast ett tillagningskök.

Det är möjligt att koncentrera all tillagning av mat till en plats i norra Älvdalen och att resterande kök blir mottagningskök.

Idag tillagas mat även till de som bor på trygghetsboende, detta är dock inte ett krav att kommunen tillhandahåller mat till de boende.

3.4. Regionen

Regionen behöver närvaro i norra Älvdalens kommun. En flytt från Särna vårdcentral kräver andra lokaler för regionens verksamhet. Regionen har en inställning där de är följsam till kommunen och de beslut kommunen fattar. Regionen ser långsiktigt på sin lokalisering och bedömer att 15-20 är rimliga perspektiv för planeringen av dess verksamhet. Regionen ser att man vill vara nära kommunen, samma lokal är inget krav men desto närmare kommunens verksamhet geografiskt desto bättre. Regionen ser samordning i alla åldrar inte bara äldreomsorg med anledning av psykisk ohälsa och andra frågor som är lika viktiga. Blir kommunen kvar i befintliga lokaler ser man att man försöker gå vidare med sina tilltänka investeringar, flyttar kommunen till egna eller nya lokaler ser man antingen att nybyggnad kan ske i egen regi på den ort kommunen väljer att vara på eller att förhyrning kan ske i nybyggda lokaler på den ort kommunen väljer att vara på. Långsiktighet och följsamhet med kommunens beslut råder alltså jämt från regionens sida.

3.5. Fritid

I Särna vårdcentral finns även en simbassäng. En flytt från lokalerna skulle innebära att någon simhall inte längre finns i Särna. Samtidigt har även den ett långsiktigt underhålls- och ombyggnationsbehov. En ny 25-meters bassäng kostar idag omkring 175 mkr att bygga.

4. Alternativen

Nedan presenteras fem olika alternativ: allt särskilt boende i Idre i befintliga lokaler och nya trygghetslägenheter, allt särskilt boende i Idre, köpa särskilt boende i Särna, fortsätta hyra i Särna samt att bygga nytt särskilt boende i Särna eller Idre

Samtliga förslag utgår ifrån att det skall finnas ett särskilt boende och trygghetsboende i norra Älvdalens kommun.

4.1. Kompetens

Det finns inte en enskild lösning för att klara kompetensförsörjningsutmaningen utan det krävs många, små och stora åtgärder/aktiviteter för att skapa förändringen som ökar förutsättningarna för Älvdalens kommun att klara kompetensförsörjningsutmaningen. Kompetensutmaningen kommer inte att lösas enbart genom att rekrytera fler medarbetare. Det är viktigt att den kompetens som finns i organisationen används och utvecklas utifrån verksamhetens behov.

Kompetensutmaningen i norra delen av kommunen är redan faktum. Vi har under senare år haft svårt att hitta vikarier under ordinarie personals frånvaro. På somrarna har inte all ordinarie personal kunnat få sammanhållen återhämtning när vi inte ha kunnat bemanna verksamheterna tillräckligt med vikarier. Vid fortsatt två stycken särskilda boenden i norra Älvdalen kommer troligen dessa svårigheter att förvärras under de kommande åren.

Att samla de två boende i norr till ett kommer att underlätta för att bibehålla och ge möjlighet att erbjuda så kvalitativ och patientsäker vård för medborgarna som möjligt vid all slags frånvaro. Det kommer att göra verksamheten mindre sårbar vid akut oplanerad frånvaron. Större samlad arbetsgrupp ökar möjligheten för användning av personalresurser och ökar sannolikheten att alltid ha rätt kompetens på plats. På grund av de demografiska förändringarna så behöver samverkan mellan olika verksamheter öka.

Att fortsätta behålla två enheter i två olika orter i norra delen av kommunen riskerar att minska vårdkvaliteten och säkerheten för våra äldre.

4.2. Sammanfattning

Nedan redogörs för ungefärlig nettokostnad för respektive alternativ.

Nettolokalkostnad/ år (mkr)	Nuläge	Allt säbo i Idre + nya trygghetslägenheter	All särskilt boende i Idre	Bygg a nytt säbo	Köpa särskilt boende i Särna	Fortsätta hyra i Särna
Särskilt boende Särna	4,6	0	-	-	6,5+ ombygg (3?)	4,6+ ombygg (3?)
Särskilt boende Idre	0,7	Nuläge+omb. (2-3 mkr)	0,7	1,2	1,2	1,2

Trygghetslägenheter (norr)	1,1	0	1,1	1,1	1,1	1,1
Nya säbo platser		0	3,4	4,5	-	0
Totalt	6,4	2-3	5,2	6,8	8,8+ombyg g	6,9+ombyg g
Antal säbo platser	29	28	28	35	21(29)	21(29)

Beräkningarna för nybyggnation baseras på en investering om 3 mkr/boendeplats, 50 års avskrivningstid, 4 % ränta samt en månadshyra om 5 000 kr/lägenhet.

4.3. All särskilt boende i Idre + nya trygghetslägenheter

Allt särskilt boende sker i Idre och 20 stycken nya trygghetslägenheter byggs i Idre och/eller Särna. Detta kommer kräva ombyggnation av de delar som idag används som trygghetslägenheter.

20 st lägenheter kostar omkring 60 mkr, men skall finansieras igenom hyra från hyresgästerna.

4.4. Allt särskilt boende i Idre

Beräkningen baseras på att bygga 20 stycken nya särskilda boendeplatser i anslutning till dagens boende där det idag finns åtta stycken särskilda boendeplatser.

Utöver det kommer det att finnas kvar 20 stycken trygghetslägenheter där det för närvarande bor 19 personer.

Särskilt boende i Särna upphör, så även simhallen och köket samt sannolikt regionens verksamhet där.

Vid tillbyggnation kan också ett centralt tillagningskök för hela norra Älvdalens kommun byggas.

4.5. Bygga nytt särskilt boende i norra Älvdalens kommun

Byggnation av 27 stycken nya särskilda boendeplatser i norra Älvdalens kommun.

Särskilda boendet i Idre blir en reserv och norra Älvdalen fortsätter att ha 20 stycken trygghetslägenheter samt 35 särskilda boendeplatser, varav dagens åtta platser i Idre blir reservplatser.

Kanske kan behovet av trygghetslägenheter och eventuella särskilda boendeplatser i södra kommunen lösas på detta sätt. Detta bygger på en vilja hos de äldre i södra Älvdalen att flytta till Idre eller Särna.

Vid nybyggnation kan också ett centralt tillagningskök för hela Norra Älvdalens kommuns byggas.

Detta skulle också möjliggöra att bygga om hela det särskilda boendet i Idre till trygghetslägenheter vid behov och därmed möjliggöra för en mer effektiv hemtjänst på sikt. Speciellt om det nya särskilda boendet placeras relativt nära det som då skulle bli ett trygghetsboende. I dagsläget, med befintliga lokaler, finns inget behov av flera trygghetsboenden i norra delen av kommunen.

4.6. Köpa särskilt boende i Särna

Att köpa hela lokalen innebär en utgift på 60 mkr. På grund av lokalens skick uppskattas avskrivningstiden till 15 år. 67 % av lokalen används av kommun, med en ränta på 4% ger det en kostnad på 7,5 mkr/år. Driften beräknas till cirka 2,0 mkr/år, däri ingår också vatten och el, dvs totalt 9,5 mkr.

Boendet kommer då att ha 21 särskilda boendeplatser.

Särskilda boendet i Idre blir en reserv med åtta platser och trygghetslägenheterna kvarstår vilket ger norra Älvdalen 20 stycken trygghetslägenheter precis som idag. Efterfrågan för att hyra så många lägenheter är osäker över tid men behovet beräknas finnas i äldreomsorgsplanen.

Utmaningarna som finns idag består, dvs lokalen är inte ändamålsenlig för verksamheten, lokalerna är slitna, det finns betydligt fler platser än vad kommunen behöver. Kommunen har tittat på anpassningar för att göra lokalerna lämpliga för verksamheten. En sådan anpassning visar på behov av ombyggnader för ca 40 mkr enbart för kommunens äldreomsorg. Även Region Dalarna har ett ombyggnationsbehov samt behov finns inom livsmedelshantering samt badbassängen.

4.7. Fortsätta hyra Särna

Det är svårt att exakt beräkna kostnaden av framtida hyreskostnader i Särna, då det beror på förhandling med en extern part. Men sannolikt blir det något dyrare än att äga lokalen inom koncernen. Men i övrigt baseras kalkylen på samma ekonomiska förutsättningar som att köpa lokalen.

Särskilda boendet i Idre blir en reserv och trygghetslägenheter kvarstår vilket ger norra Älvdalen 20 stycken trygghetslägenheter precis som idag. Efterfrågan för att hyra så många lägenheter är osäker över tid men behovet beräknas finnas i äldreomsorgsplanen.

Utmaningarna som finns idag består, dvs lokalen är inte ändamålsenlig för verksamheten, lokalerna är slitna, det finns betydligt fler platser än vad kommunen behöver. Kommunen har tittat på anpassningar för att göra lokalerna lämpliga för verksamheten. En sådan anpassning visar på behov av ombyggnader för ca 40 mkr enbart för kommunens äldreomsorg. Även Region Dalarna har ett ombyggnationsbehov samt behov finns inom livsmedelshantering samt badbassängen.

Att hyra en lokal kan innebära flexibilitet då avtalet kan sägas upp eller omförhandlas, men det gäller för båda parter. Fastigheten har haft flera ägare på senare år och kommunen har ingen möjlighet att påverka vem som blir den framtida ägaren och till vilka villkor.

Kommunen kan inte heller påverka ombyggnationer eller andra/nya användningsområden lika flexibelt som om lokalen ägs av kommunen.

5. Skicket på Särna äldreboende

Huvudbyggnaden uppfördes etappvis med huvudel från 1980-talet och inrymmer vårdboende, vårdcentral, tandpraktik och ambulanscentral. Byggnaden har källare, stomme av betong, fasader av i huvudsak tegel och trä och yttertak belagt med betongpannor. Byggnaden har tre-glasfönster med

aluminiumbågar. Uppvärmning sker med flis och oljepanna. Ventilationen är utförd i form av mekanisk till- och frånluftsventilation med värmeåtervinning. Vid besiktningstillfället konstaterades att byggnaden är i gott yttre och inre skick. Kontorsbyggnaden bedöms vara i behov av visst underhåll av fasad och yttertak. Byggnadens fastighetstekniska skick är gott, löpande underhåll har skett och något särskilt eftersatt vad avser fastighetsinstallationer finns ej. Fastigheten bedöms inte ha några akuta brister som behöver åtgärdas utan sedvanligt löpande underhåll fordras. För att tillskapa ändamålsenliga lokaler för verksamheten kan hyresgästpassningar behöva göras.

Byggnadens skick är på en nivå att 15 år en rimlig nivå på hur länge den är i ett skick där det kan bedrivas verksamhet. Därför utgår också avskrivningsberäkningen på 15 år. Efter 15 år behövs en ny lösning för var särskilt boende skall bedrivas i norra kommundelen.

6. Slutsatser och förslag

Genom att slå ihop äldreboendena till ett samlat boende i norr kan kommunen skapa en mer enhetlig och konsekvent vårdmiljö. Detta bidrar till att säkerställa servicen till våra invånare, genom att underlätta kompetensförsörjning, begränsar kommande kostnadsökningar samt möjliggör effektivare lokalanvändning.

Utifrån givet uppdrag, att säkra kvalitén i vården av våra äldre, att skapa god arbetsmiljö för medarbetarna och att verksamheterna ska vara kostnadseffektiva kommer vi fram till följande alternativ. Verksamheten ska drivas i ett boende, boendet ska ur ett kostnadsperspektiv förslagsvis vara Solängsgården. Behovet av trygghetslägenheter fylls på annat sätt än inom väggarna för våra vårdboenden, vilket sedan tidigare arbetas mot i övriga boenden, och bekostas av marknaden/brukarna genom hyra. Det akuta bemanningsproblemet hanteras enligt bästa förmåga och genom diskussion med brukare/anhöriga. En omställningsperiod där nya platser inte upplåts och trygghetsboenden omställs till särskilt boende påbörjas för att under en treårs period färdigställas. Kvarboende efter denna period erbjuds individuella lösningar där vår brukare är i fokus. En beställning av (baserat på uppskattat behov) trygghetslägenheter på respektive ort görs.